

Kendelse

i

faglig voldgift (FV 2016.0082)

Dansk Journalistforbund
(advokat Liselotte Lindberg Olsen)

mod

Landbrugsmedierne P/S
(advokat Michael Møller Nielsen)

1. Uoverensstemmelsen og dens behandling

Sagen angår, om Landbrugsmedierne P/S den 23. november 2015 eller senere var berettiget til at opsigse journalisternes ret til betalt frokostpause.

Parterne er enige om, at hvis Landbrugsmedierne får medhold, vil bortfald af ordningen med betalt frokost ikke få virkning fra et tidligere tidspunkt end en måned efter kendelse i sagen, og at opsigelse i så fald er afgivet rettidigt. Tvisten i sagen angår således alene, om der er tale om en kutyme, som kan opsiges af indklagede, eller om retten til betalt frokostpause må anses for en del af parternes overenskomstgrundlag, således at den kun kan opsiges sammen med overenskomsten.

Da der ikke har kunnet opnås enighed om dette spørgsmål mellem parterne, er sagen indbragt for denne voldgiftsret bestående af faglig konsulent Flemming Reinvard og advokat Jette Kayerød Christensen, begge udpeget af klager, HR chef Camilla Brehm Suhr og chefjurist og advokat Charlotte Bigum Lynæs, begge udpeget af indklagede, og som opmand udpeget af Arbejdsrettens formand landsdommer Tine Vuust.

Sagen blev forhandlet den 8. maj 2017 hos advokatpartnerselskabet Lund Elmer Sandager, Kalvebod Brygge 39-41 i København, hvor Dansk Journalistforbund var repræsenteret af advokat Liselotte Lindberg Olsen og Landbrugsmedierne P/S ved advokat Michael Møller Nielsen.

2. Påstande

Dansk Journalistforbund har nedlagt følgende alternative påstande:

Påstand A: Indklagede, Landbrugsmedierne P/S, tilpligtes at anerkende, at § 5 i parternes overenskomst skal forstås således, at den deri angivne arbejdstid på 37 timer inkluderer en ½ times daglig betalt spisepause.

Påstand B: Landbrugsmedierne P/S tilpligtes at anerkende, at den mellem parterne bestående retligt bindende kutyme for, at medarbejderne på Landbrugsmedierne P/S har betalt spisepause, udfylder og supplerer overenskomsten og derfor er blevet en del af parternes overenskomst, hvorfor den ikke kan opsiges til selvstændigt bortfald.

Landbrugsmedierne P/S har påstået frifindelse og har endvidere nedlagt selvstændig påstand om, at klageren skal anerkende, at ordningen med betalt frokost gældende for de overenskomstsansatte medarbejdere hos indklagede selvstændigt og uafhængigt af opsigelse af overenskomsten kan opsiges principalt til ophør med et passende varsel, og at det afgivne varsel den 23. november 2015 til ophør den 31. december 2016 er passende, subsidiært til ophør ved den på opsigelsestidspunktet aktuelle overenskomstperiodes udløb, og at dette er sket til bortfald ved overenskomstperiodens udløb den 31. marts 2017.

3. Sagens baggrund

Parterne indgik senest i 1964 den første overenskomst, som dækkede journalisterne på Landbrugsmedierne P/S (herefter Landbrugsmedierne), der er et 100 % ejet datterselskab af interesseorganisationen Landbrug & Fødevarer.

Det er ubestridt, at den overenskomstmæssige arbejdstid for journalisterne på Landbrugsmedierne altid har indeholdt betalt frokostpause.

I forbindelse med fremsættelsen af krav til overenskomstforhandlingerne i 2014 meddelte Landbrugsmedierne, at retten til betalt frokostpause efter deres opfattelse var en kutyme, der kunne opsiges ensidigt af dem, og at en sådan opsigelse ville blive iværksat, ”medmindre andet aftales”, jf. nærmere herom nedenfor. Overenskomstforhandlingerne blev den 27. maj 2014 afsluttet med et

protokollat, som indeholdt ændringer i overenskomstens bestemmelser om arbejdstid, men uden at spørgsmålet om betalt frokostpause var omtalt.

Den 23. november 2015 udsendte Henrik Justesen en mail til alle ansatte i Landbrugsmedierne med emnet "afskaffelse af betalt frokost", hvori han varslede ophør af den betalte frokostpause med 12 måneders varsel, således at der pr. 1. januar 2017 ville blive iværksat nye arbejdstider mandag til fredag fra kl. 8.30 til kl. 16.30, fredag dog til kl. 16.

Samme dag fremsatte Dansk Journalistforbund indsigelse heroverfor og anførte i sin mail til ledelsen herom blandt andet:

"Dansk Journalistforbund skal venligst erindre Landbrugsmedierne om at "betalt frokost" senest var en del af overenskomstforhandlingen i 2014. Dette endda på Landbrugsmediernes initiativ. Afskaffelse af betalt frokost blev helt præcist rejst som et krav på første forhandlingsmøde d. 28. april 2014. Parterne blev enige om at afskaffe gen-tidsbetaling og betaling for merarbejde, men parterne blev ikke enige om at afskaffe den betalte frokost.

På ovenstående grundlag kan Dansk Journalistforbund ikke acceptere Landbrugsmediernes særskilte opsigelse af "betalt frokost".

Dansk Journalistforbund må henvise behandlingen af dette emne til overenskomstfor-handlingerne i 2017."

Spørgsmålet har været behandlet på et lokalmøde den 25. januar 2016, uden at enighed kunne opnås.

4. Overenskomstgrundlaget

Det fremgår af parternes overenskomst, at der mellem Landsbladet, udgivet af De samvirkende danske Landboforeninger, og Dansk Journalistforbund med ikrafttræden den 1. oktober 1965 blev indgået overenskomst til afløsning af en overenskomst af 1. april 1964, og at det for alle forhold gjaldt, at bestående aftaler ikke kunne forringes. Af 1965-overenskomstens § 6 om arbejdstid fremgår følgende:

"Den daglige arbejdstid må ikke overstige 8 timer, og den ugentlige arbejdstid må ikke overstige 40 timer. Beordret arbejde herudover er overarbejde og kompenseres med fritimer i forholdet 1:1½ eller betales med 150 procent af den pågældendes timeløn, udregnet som 1/167 af den samlede månedsløn.

Medarbejderen har ret til mindst ét ugentligt fridøgn, regnet fra morgen til morgen.”

Arbejdstidsbestemmelsen er senere blevet til § 5 i parternes overenskomst, og af denne bestemmelse i overenskomsten mellem Dansk Journalistforbund og Landbrugsmedierne 2014-2017 fremgår, at den ugentlige arbejdstid er 37 timer, der som udgangspunkt fordeles over ugens fem hverdage, og at arbejde herudover ikke honoreres, men ”afspadseres løbende med hensyntagen til bladproduktionen.

Bestemmelsen fik sin nuværende formulering ved overenskomstforhandlingerne i 2014. Forud herfor var arbejdstiden fastsat til 160,33 timer om måneden, og det var aftalt, at ”overarbejde, der opgøres på månedsbasis, kompenseres med fritid, subsidiært betaling i forholdet 1:2 ... på grundlag af den månedlige bruttoløn.” Der var efter den dagældende overenskomst tillige ret til et genetillæg for arbejde uden for almindelig arbejdstid.

Som forberedelse til overenskomstforhandlingerne i 2014 havde Landbrugsmedierne udarbejdet et skriftligt oplæg benævnt ”Landbrugsmediernes ønsker til overenskomst 2014-2017”, hvoraf fremgår blandt andet:

”A. Aftrapning af sabbat

...

B. Arbejdstid

Den seneste overenskomst indeholdt en passus om, at der udarbejdes retningslinjer for arbejdstid. Dette må vi erkende ikke er sket.

Tendensen de senere år har været en stadig større fleksibilitet. Flere og flere medarbejdere arbejder hjemmefra og tilrettelægger fuldstændig selv deres arbejde. En registrering under sådanne forhold er reelt umulig at gennemføre og kontrollere.

LMS ejer har netop indført fuld jobløn med følgende formulering. *Den ugentlige arbejdstid er fastsat til 37 timer. Arbejde derudover vil forekomme og vil ikke blive honoreret særskilt.* Denne formulering ønskes indsat i LMs overenskomst til erstatning for den nuværende §5 vedrørende arbejdstid, også for at harmonisere i forhold til resten af L&F-koncernen.

Formålet er ikke en øget arbejdsindsats, men en fleksibilitet i fælles interesse. LM ønsker ikke stressede medarbejdere. Med høj selvstændighed er arbejdsmængde og –tilrettelæggelse en større stressfaktor end arbejdstid. For at sikre den enkelte medarbejder mod stress forpligtes ledelsen derfor til at tage arbejdsmængde og tilrettelæggelse op til kritisk vurdering som fast punkt under den årlige medarbejdersamtale.

...

C. Fotoordning.

... afskaffes honorering af fotos derfor gradvist. I første overenskomstår ændres aflønningen fra 100 kr. pr. foto til 100 kr. pr. opgave, og i 2. overenskomstår udfases denne ordning helt.

...

D. Ledelsen fastholder ønsket om en afskaffelse af skaltrinene...

...

E: Opsigelse af betalt frokost for at harmonisere med L&F. Dette er ikke et overenskomst-anliggende, men en indgroet sædvane, der vil blive opsagt med et års varsel, medmindre andet aftales.

...

F. ... Fastholder ledelsen et krav om 0-vækst i de generelle lønninger.”

Parternes krav til ny overenskomst blev i henhold til en mail af 28. april 2014 til journalisterne ved Landbrugsmedierne fra journalisternes forhandlere fremsat på et møde samme dato. Der er i mailen under overskriften ”Arbejdsgiverens krav” anført følgende:

”...

1. Udfasning af sabbat via en aftrapningsordning
2. Arbejdstid – afskaffelse af afspadsering og honorering for genetid og overarbejde
3. Afskaffelse af fotoordning (fotografering skal være del af det almindelige arbejde for journalister)
4. Afskaffelse af betalt frokost (=2,5 time om ugen).
5. Ingen vækst i de generelle lønninger i overenskomstperioden.”

I en mail af 30. april 2014 orienteredes journalisterne om forløbet af et møde samme dag om forhandling af en ny overenskomst, og det er heri anført blandt andet

”Vedr arbejdstid

Drøftelserne viste:

Det er stadig en forudsætning fra arbejdsgiveren, at arbejdstiden er 37 timer om ugen.

Arbejdsgiver ønsker afskaffet: genetidsbetaling og merarbejdsbetaling

Arbejdsgiver ønsker derimod at fastholde muligheden for afspadsering og ønsker ikke, at der skal være central registrering af arbejdstiden. Den nye vil betyde, at vi får et større/mere formaliseret selvplanlægningsansvar.

...

Vedr. forslag afskaffelse af betalt frokost

Ledelsen fastholdt kravet om opsigelse af betalt frokost. Men vi fik et tydelig signal om, at hvis der findes en tilfredsstillende løsning på pkt B, selvplanlægningsansvar, vil kravet om ikke-betalt frokost ikke være relevant.”

Den 27. maj 2014 blev protokollatet vedrørende arbejdstid underskrevet af parterne, hvorved overenskomstens § 5 fik sit nye indhold. Parterne udarbejdede i fællesskab et protokollat til § 5 med følgende indhold:

”Protokollat til § 5, Arbejdstid:

Parterne er enige om at tilstræbe en fleksibel arbejdstid men også at sikre, at arbejdstiden normalt holdes inden for 37 timer i gennemsnit. Medarbejderen fastlægger efter aftale med sin leder selv sin arbejdstid med hensyntagen til den løbende produktion.

Parterne er enige om aktivt at stræbe efter at undgå stress og andre problemer som følge af opsøret arbejde. Hvert år i forbindelse med medarbejdersamtalen vurderes den enkeltes arbejdsopgaver og – mængde kritisk.”

I en af journalisternes forhandlere udarbejdet ”Uddybende forklaring til overenskomstresultatet” fremgår blandt andet, at journalisterne med resultatet af overenskomstforhandlingerne fik i gennemsnit 2,6 % lønstigning over 3 år. Om arbejdstid hedder det blandt andet:

”3. Arbejdstid

Ledelsen havde stillet krav om indførelse af jobløn og at den betalte frokost blev ophævet. Dette kunne der ikke opnås enighed om.

Der indføres i stedet en ny arbejdstidsbestemmelse der har til hensigt at afspejle at medarbejderen har et selvplanlægningsansvar. Genetidsbetalingen afskaffes. Ligeledes afskaffes betaling for merarbejde. Medarbejderen kan stadig afspadsere.”

5. Forklaringer

Claus Iwersen, der er forhandlingschef i Dansk Journalistforbund, har i relation til overenskomstpraksis for journalister i mediebranchen henholdt sig til sin forklaring under voldgiftssagen vedrørende DR, jf. FV 2015.0187, som i kendelsen af 15. februar 2017 er gengivet som følger:

”...det [har] altid været et grundvilkår for journalister, at de skal være på, når nyheden opstår. Journalister er på arbejde, fra de kommer, til de går – pauser tager man, når og hvis der er tid. Journalistforbundets fællesoverenskomst med Danske Mediers Arbejdsgiverforening indeholder en arbejdstidsbestemmelse om 37 timer pr. uge, og det har altid

omfattet ret til en spisepause, når det kan passes ind. Når ikke andet er udtrykkeligt aftalt, omfatter arbejdstid i kollektive overenskomster på journalistområdet en ret til en betalt spisepause. Det gælder for de fremlagte overenskomster for journalister på TV2, Foreningen af TV2-regioner, Berlingske, B.T., Urban, Berlingske Nyhedsmagasin, Weekendavisen, Politiken, Ekstra Bladet, Jyllands-Posten, Kristeligt Dagblad, Dagbladenes Bureau, "24timer", Ritzaus Bureau, Information og Aller Media A/S, hvori der er fastsat en arbejdstid, men ikke står noget om spisepause. I enkelte overenskomster er der truffet særskilt aftale om frokostpause, således i Journalistforbundets overenskomst med Egmont Publishing, hvori det hedder, at den "effektive ugentlige arbejdstid er 37 timer (ekskl. frokost)". Tilsvarende er der på Benjamin Media indgået en lokalafte, hvorefter arbejdstiden er "37 timer ugentlig eksklusiv en ½ times daglig frokostpause". I 2015 var der en faglig voldgiftssag mellem Dansk Journalistforbund og Børsen om Børsens opsigelse af de redaktionelle medarbejders ret til en halv times betalt frokostpause. Dansk Journalistforbund vandt sagen, idet der eksisterede et protokollat, hvoraf fremgik, at Børsen på et tidligere tidspunkt havde erkendt, at den i overenskomsten gældende ugentlige arbejdstid var inklusive en halv times daglig frokostpause i overensstemmelse med, hvad der altid havde været praktiseret hos Børsen"

Claus Iwersen har endvidere forklaret, at overenskomsten på Landbrugsavisen var en af de første overenskomster på området. Da man indgik overenskomst med Landbrugsavisen, udkom avisen dagligt. I dag er arbejdet nok mere sammenligneligt med arbejdet som journalist i Aller Media A/S. Spørgsmålet om betalt frokostpause har aldrig været et tema under overenskomstforhandlingerne før 2014. Parterne er gået ud fra, at det var en overenskomstmæssig ret, og det har ikke været problematiseret på noget tidligere tidspunkt. Journalisternes arbejde på Landbrugsavisen svarer helt til det normale i mediebranchen. De overenskomster på området, hvor der er betalt spisepause, omfatter mindst 95 % af journalisterne i mediebranchen. Kun på Børsen og DR har det været bestridt fra arbejdsgiverside, at spisepausen var betalt. Da man indgik overenskomsten med Egmont Publishing, var det et vilkår i hele koncernen, at der var tale om selvbetalt spisepause, og journalisterne på den arbejdsplads står ikke til rådighed i frokostpausen. De laver primært magasiner på Egmont, og i magasinbranchen er der ikke samme behov for, at journalisterne er til rådighed.

Christian Dølpher har forklaret blandt andet, at han, der er uddannet jurist, siden 1999 har været ansat i Dansk Journalistforbund og har forhandlet overenskomst på Landbrugsmedierne i 2007, 2010, 2012 og 2014. Landbrugsmedierne er set fra journalisternes side en traditionel redaktionel arbejdsplads med journalister og grafikere. Journalistarbejdet udføres både på kontoret og "i marken". Normalt indledes overenskomstforhandlingerne med et møde, hvor kravene udveksles, og herefter et antal forhandlingsmøder, indtil man bliver enige. Forhandlingerne ligger altid efter de overordnede forhandlinger med DMA, således at den økonomiske ramme, man forhandler inden for, ligger fast.

Forhandlingerne i 2014 udspillede sig over fire møder med et indledende møde den 28. april 2014, to forhandlingsmøder den 30. april og den 15. maj 2014 og et afsluttende møde den 27. maj 2014. Ud fra sine noter fra mødet den 28. april 2014 kan man se, at der med henvisning til arbejdstiden blev stillet krav fra arbejdsgiverside om blandt andet afskaffelse af den betalte frokostpause. Der blev sagt noget om, at man skulle justere ansættelsesvilkårene nedad for at ramme de samme vilkår som i Landbrug & Fødevarer. Referaterne af dette møde og forhandlingsmødet den 30. april 2014 blev skrevet på Lotte Haubroes kontor umiddelbart efter møderne. De fik på det første møde udleveret bilaget "Landbrugsmediernes ønsker til overenskomst 2014-2017", men det blev ikke gennemgået på mødet. Til det næste møde den 30. april 2014 havde de sat sig ind i papiret. De sagde på dette møde, at de ikke var enige i, at Landbrugsmediernes kunne opsige den betalte frokostpause som en almindelig kutyme, men at spørgsmålet i stedet måtte indgå som et krav under overenskomstforhandlingerne, og at de ville kræve "krone for krone"- betaling. Forhandlerne for Landbrugsmediernes sagde af egen drift, at hvis man fandt ud af noget på arbejdstiden, så ville man fratage kravet om, at den betalte frokost skulle afskaffes. Når dette ikke blev nærmere omtalt i mailen af 28. april 2014, var det fordi, der var tale om information til medlemmerne om forløbet af overenskomstforhandlingerne, og det var i den forbindelse ikke intentionen at gå i detaljer om jura, herunder om opsigelse af kutymen. Den 15. maj 2014 forhandlede man om andre emner end frokostpausen, herunder om løn, arbejdstid/genetid og afspadseringsfaktor. Der var efter den 15. maj behov for at mødes med baglandet, fordi der var tale om at ændre afspadseringsfaktoren fra 1:2 til 1:1 samt afskaffe fotoordningen og genetillæg. De ville ikke risikere, at forhandlingsresultatet senere blev stemt ned ligesom i 2012. Den 22. maj 2014 blev der holdt et møde i arbejdstiden, hvor man orienterede om forhandlingsforløbet, og det er grunden til, at der ikke er udarbejdet et referat af mødet den 15. maj. Mødet den 27. maj 2014 endte i et protokollat, som i relation til lønbestemmelserne minder meget om DMA-resultatet, men er mere arbejdsgivervenligt, idet der er afsat flere penge til personlige lønde. I forhold til arbejdstiden blev afspadseringsfaktoren nedsat til 1:1, og man fjernede muligheden for betaling for overarbejde, ligesom genetillægsbestemmelsen blev fjernet, og månedsnormen blev ændret til en ugenorm. Fotoordningen blev afskaffet for nyansatte, og man fjernede muligheden for at få konverteret opsparat sabbat til penge ved fratrædelse, hvis journalisten selv havde sagt op. Der var intet heri, som var til fordel for journalisterne, og protokollatet må betegnes som et meget smalt forlig for dem. Man er enig i den orientering om forligsforhandlingerne og resultatet, som fremgår af brevet til medlemmerne om "Uddybende forklaring til overenskomstresultatet." Det var forhandlerens klare opfattelse, at der med dette resultat var gjort op med

kravet om afskaffelse af den betalte frokostpause. De skrev ikke noget herom i protokollatet eller i deres uddybende forklaring, da arbejdstiden altid har været inkl. frokostpause, og da arbejdsgiverens krav om, at dette skulle ændres til ekskl. frokostpause, ikke var blevet imødekommet. Hvis Landbrugsmedierne havde taget forbehold for opsigelse af den betalte frokostpause, var overenskomsten ikke blevet indgået, og han tror, at journalisterne ville have nedlagt arbejdet, hvis en opsigelse fortsat havde været på tale.

Fra afslutningen af overenskomstforhandlingerne 2014 til den 23. november 2015 hørte han ikke mere til spørgsmålet om betalt frokostpause. Han blev sur, da han modtog brevet om Landbrugsmediernes opsigelse af frokostpausen, for det var direkte i modstrid med, hvad de havde aftalt.

Morten Thomsen har forklaret blandt andet, at han, der er uddannet agronom og har været ansat på Landbrugsmedierne siden 2007, blev valgt som suppleant for tillidsrepræsentanten i 2009 og som tillidsrepræsentant for journalistgruppen i 2016. Han har i sit arbejde som journalist ansvaret for svineområdet og leverer stof til Landbrugsavisen og til månedsmagasinet "Svin" samt til web-siden mv. Et par gange om ugen er han på reportage hos svineproducenter og dækker faglige møder, hvilket ofte indebærer lange køreture. Sådanne dage kører han tidligt hjemmefra og spiser frokost, når det passer. Når han er på arbejdspladsen, indpasser han frokostpausen i arbejdet, men lader sig også gerne forstyrre i frokostpausen af telefonopringninger mv. Der er mange historier og nyheder inden for hans fagområde, som helst skal rapporteres hurtigt.

Han deltog i overenskomstforhandlingerne i 2014 og er enig i Christian Dølfers forklaring herom, herunder at det i fundamentet for forhandlingen af arbejdstid indgik, at den betalte spisepause ikke ville blive afskaffet. Således blev spørgsmålet bragt op under mødet den 28. april 2014, men allerede kort inde i det næste møde den 30. april kunne man konstatere, at det var muligt at give Landbrugsmedierne indrømmelser på arbejdstiden, som gjorde, at de frafaldt kravet om at afskaffe den betalte spisepause. Det er helt sikkert, at medarbejderne havde sagt nej til overenskomstresultatet, hvis det ikke havde været tilfældet.

Den 6. november 2015 blev der givet en orientering til alle medarbejdere om ændringer på avisen, herunder at der skulle være færre journalister, og at der var afsat 2-3 mio. kr. til fratrædelsesgodtgørelser. Han erindrer ikke, at der blev talt om afskaffelse af den betalte frokostpause, og opsigelsen kom meget bag på ham, da han modtog den ved brevet af 23. november 2015.

Lotte Haubroe har forklaret blandt andet, at hun blev ansat på Landbrugsavisen i 1985 og har arbejdet på næsten alle redaktionerne. Hun var tillidsrepræsentant i 2014 og indtil, hun fratrådte sin stilling den 1. marts 2016. Journalisterne har altid selv holdt øje med deres tidsregistrering. Der er stor frihed til selv at planlægge arbejdstiden, hvis man producerer det, man skal.

Hun er enig i Christian Dølpher og Morten Thomsens forklaringer om forløbet af overenskomstforhandlingerne i 2014. De tre skrev orienteringerne til medlemmerne umiddelbart efter møderne og gjorde sig megen umage med at gengive forløbet så nøjagtigt som muligt. Man forhandlede om betydningsfulde emner i 2014 og kiggede meget nøje på konsekvensen af det aftalte. Det er helt udelukket, at de ville have underskrevet protokollatet, hvis de havde vidst, at Landbrugsmedierne mente sig berettiget til efterfølgende at opsige den betalte frokostpause. Hun erindrer ikke, at der blev sagt noget om opsigelse af betalt frokostpause på mødet den 6. november 2015. Da hun modtog opsigelsesbrevet af 23. november 2015, tænkte hun, at ledelsen måtte have misforstået noget.

Anne Arhning har forklaret blandt andet, at hun, der i dag er viceadministrerende direktør i Landbrug & Fødevarer, har arbejdet for ledelsen siden 2002 og siden 2012 været medlem af direktionen. Hun er direktionsreference for Landbrugsmedierne, der er et 100 % ejet datterselskab af Landbrug & Fødevarer, som beskæftiger cirka 1.100 medarbejdere. Den nuværende organisation blev dannet ved en fusion i 2009, og man har siden da haft stort fokus på at ensrette medarbejdernes ansættelsesvilkår såsom løn, pension og fridage. Jobløn var en af de store ting, der skulle harmoniseres efter 2009; man varslede sig ud af alle de vilkår, der handlede om overarbejdsbetaling og afspadsring, således at det i dag i ansættelseskontrakterne hedder, at arbejdsugen er 37 timer ekskl. frokost, og at det må påregnes, at merarbejde kan forekomme. Landbrug & Fødevarer har ikke indgået overenskomster, og der er ingen af de 900-1.000 vidensmedarbejdere i Landbrug & Fødevarer, herunder 10 journalister i kommunikationsafdelingen, der har ret til betalt frokost. Hun nævnte dette i 2014 over for Henrik Lisberg og sagde, at Landbrugsmedierne måtte ud af denne kutyme. Hendes bemærkning herom havde ikke tilknytning til de forestående overenskomstforhandlinger. Hun havde ikke en forventning om, at kutymen skulle nævnes i protokollatet fra overenskomstforhandlingerne, for den var jo ikke en del af overenskomsten.

I løbet af 2015 blev der i formandskabet og direktionen kigget på Landbrugsmedierne og lavet en strategi for, hvordan Landbrugsmedierne skulle udvikle sig både politisk og fagligt, ligesom man

kiggede på ansættelsesvilkårene, der er særligt gunstige i forhold til resten af organisationen i relation til afspadsering, sabbatordning og retten til uddannelse. Hun var ikke direkte involveret i de beslutninger, der blev truffet i forbindelse med strategiarbejdet.

Henrik Lisberg har forklaret blandt andet, at han, der har en journalistisk baggrund, i 1996 blev ansat som chefredaktør og senere direktør for Landbrugsmedierne, der i dag har 45 ansatte, hvoraf de 17 er journalister. Nogle af journalisterne arbejder meget i marken, mens andre arbejder fast på kontoret. Der bliver produceret alt fra løbende webaviser til halvårslige magasiner. Det er et væsentligt konkurrenceparameter, at man skal være først med det sidste. Journalisterne kan godt forlade deres arbejdsplads i frokostpausen, enten for at gå i kantinen, hvor telefonsamtaler ikke er tilladte, eller for at gå en tur mv. Journalisterne holder typisk pause midt på dagen, men sørger altid for at indpasse den i forhold til arbejdet. Det vigtigste er, at produktet bliver leveret til tiden. Journalisterne registrerer selv deres arbejdstid og tilrettelægger selv deres afspadsering, som de afholder efter forudgående meddelelse til redaktionschefen.

Det er rigtigt, at spørgsmålet om betalt spisepause ikke er blevet nævnt under overenskomstforhandlinger før 2014. På det første, relativt korte, møde den 28. april 2014 blev der udvekslet krav og udleveret dokumentet med "Landbrugsmediernes ønsker til overenskomst 2014-2017" samtidig med, at han – som han har gjort siden 2009 - ridsede den økonomiske situation for bladet op. Han sagde også i 2014, at de var presset både af økonomien i mediebranchen og af koncernens ønske om at harmonisere ansættelsesvilkårene, herunder jobløn. Journalistforbundet kunne ikke være i tvivl om, at man ønskede en sådan harmonisering. Punkt E om opsigelse af den betalte frokost var tænkt som en orientering om, hvad man påtænkte at foretage sig i overenskomstperioden. Det ville være mærkeligt at indgå en ny overenskomst uden at give en sådan orientering. Der var ikke tale om at bringe spørgsmålet om betalt frokostpause ind som et forhandlingstema og efter hans erindring blev punktet heller ikke berørt på de efterfølgende møder. Punkt D var også en orientering om overvejelser, ledelsen havde haft. Han har ingen noter fra overenskomstforhandlingerne og har aldrig set de orienteringsmails til journalisterne, som blev lavet af Journalistforbundets forhandlere. Det var forbundet, der udarbejdede protokollatet af 27. maj 2014. Han ved ikke, hvordan forhandlerne fra Journalistforbundet kan have fået den opfattelse, at spørgsmålet om betalt frokostpause var forhandlet af med overenskomsten. Han har aldrig anset det for en del af overenskomstforhandlingerne.

I 2015 indledte man et strategiarbejde i Landbrug & Fødevarer, hvori indgik overvejelser om, hvorvidt Landbrugsavisen fortsat skulle eksistere og i givet fald i hvilken form. Der blev tale om en kommercialisering af bladet, mere fokus på web, færre medarbejdere osv., og det var det, man orienterede om på mødet den 6. november 2015. Der blev herefter forhandlet fratrædelsesordninger for seks medarbejdere. På mødet orienterede han også om den påtænkte opsigelse af betalt frokostpause for alle medarbejdere på Landbrugsmedierne. Når der gik halvandet år fra afslutningen af overenskomstforhandlingerne, til man opsagde kutymen, hænger det nok sammen med strategiarbejdet, men han ved det ikke. Da de opsagde kutymen, skete det med 12 måneders varsel, hvilket svarer til det længste opsigelsesvarsel for medarbejderne på bladet. Bortfald af den betalte frokostpause vil ikke betyde noget for arbejdets tilrettelæggelse i det daglige. Der vil fortsat være de samme krav om at levere et bestemt produkt og selv at tilrettelægge arbejdstiden, herunder afholdelse af frokostpause. Det vil dog nok betyde en øget merbelastning for medarbejderne, fordi mange rent faktisk holder frokostpause inden for en 37 timers arbejdsdag.

Henrik Justesen har forklaret blandt andet, at han er vicedirektør i Landbrugsmedierne, hvor han har været ansat siden 2000. Han arbejder tæt sammen med Henrik Lisberg og har ansvaret for husets drift, trykning og administration af deres produkter. Der er ”højt til loftet” i administrationen, og medarbejderne er gode til at tilrettelægge deres pauser og afspadsring, så det passer med arbejdet. Afskaffelse af den betalte frokostpause vil derfor ikke få den store konsekvens for medarbejdernes dagligdag.

Han deltog i overenskomstforhandlingerne i 2014 og er enig i Henrik Lisbergs fremstilling heraf. På det første møde orienterede Henrik Lisberg blandt andet om, at Landbrugsmedierne ville blive udsat for et krav om harmonisering af ansættelsesvilkårene med resten af huset, og at det i fremtiden kunne komme på tale at opsige den betalte frokostpause. Spørgsmålet blev efter hans erindring ikke berørt på de efterfølgende møder, heller ikke på mødet den 30. april 2014. Han ved ikke, hvorfor Dansk Journalistforbund har den opfattelse, at man havde forhandlet om opsigelse af frokostpausen. Det var ikke fremme som et krav under forhandlingerne. Der var efter forholdene tilfredshed hos begge parter med overenskomstresultatet.

Det var ham, der skrev brevet af 23. november 2015 med opsigelse af den betalte frokostpause. Han ved ikke, hvorfor det ikke skete tidligere, men det var nok fordi, der først i forbindelse med strategiprocesen fremkom et egentligt krav herom fra koncernen.

Rasmus Pedersen har forklaret, at han er intern ledelsesrådgiver i Koncern-HR og herunder yder rådgivning til ledelsen i Landbrugsmedierne. De HR-spørgsmål der opstår i Landbrugsmedierne er de samme som i andre dele af organisationen, bortset fra spørgsmål i relation til overenskomsten.

6. Parternes hovedsynspunkter

Dansk Journalistforbund har anført, at retten til en daglig spisepause altid har været en integreret og udfyldende del af overenskomstens bestemmelser om arbejdstid. Medarbejderne har således altid haft ret til betalt spisepause, som udspringer af de særlige arbejdsforhold, der er karakteristiske for journalistisk arbejde, hvor spisepauserne afholdes, når de kan indpasses i forhold til nyhedsstrømmen. Dette er også gældende på alle andre af Dansk Journalistforbunds overenskomster, medmindre andet udtrykkeligt er aftalt. At retten til betalt spisepause er en del af overenskomsten understreges af, at Landbrugsmedierne bragte spørgsmålet op under overenskomstforhandlingerne i 2014.

Selvom Landbrugsmedierne i sit dokument om krav til overenskomstforhandlingerne 2014 omtalte retten til betalt frokostpause som en kutyme, der kunne opsiges, så indgik den som et integreret element i forhandlingerne og det samlede overenskomstresultat. Det var således utvivlsomt en kendelig og væsentlig forudsætning for det samlede overenskomstresultat, at Landbrugsmedierne i hvert fald herefter ikke ville søge den betalte spisepause afskaffet. Hvis man havde været af en anden opfattelse, skulle man i overensstemmelse med sin loyalitetsforpligtelse have tilkendegivet dette tydeligt over for klager i forbindelse med overenskomstindgåelsen.

Parternes overenskomst § 5 om arbejdstid skal således forstås på den måde, at den deri angivne arbejdstid på 37 timer inkluderer en halv time daglig betalt spisepause, og Dansk Journalistforbund skal derfor have medhold i påstand A.

Alternativt må retten til betalt spisepause anses for helt åbenbart at være en integreret og udfyldende del af overenskomstens bestemmelser om arbejdstid, idet der er tale om en retligt bindende kutyme, der udfylder og supplerer overenskomsten og derfor er blevet en del af parternes overenskomst, hvorfor den alene vil kunne opsiges på samme måde som og sammen med overenskomsten. Det savner mening at kategorisere retten til betalt spisepause som værende en overenskomstfravigende kutyme. Bortfald heraf vil i realiteten kunne betyde, at medarbejderne vil komme til at arbejde 2 ½ time mere om ugen – uden lønkomensation – hvilket vil forskyde grundlaget for lønnen og balancen

i overenskomsten iøvrigt, hvilket helt åbenbart er urimeligt. Dansk Journalistforbund skal derfor alternativt have medhold i påstand B.

Landbrugsmedierne har anført, at retten til betalt spisepause ikke er et overenskomstmæssigt anliggende, men en praksis der strider mod indholdet af overenskomstens arbejdstidsbestemmelse. Opsigelsen heraf er blandt andet motiveret af et ønske om ensretning af arbejdstidsvilkårene i koncernen og effektiviseringsgevinster i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstid.

Den arbejdstid, der er aftalt i en overenskomst, må i almindelighed forstås som effektiv arbejdstid ekskl. pauser. Det er således også udgangspunktet ved fortolkning af bestemmelsen om arbejdstid i den i sagn omhandlede overenskomst på Landbrugsmedierne. Retsstillingen i henhold til andre af Journalistforbundets overenskomster, der i øvrigt ikke er nærmere belyst under denne sag, kan ikke have nogen betydning for forståelsen af den konkrete overenskomst mellem Landbrugsmedierne og Dansk Journalistforbund. De faglige voldgiftskendelser i Børsen- og DR-sagen viser, at afgørelserne er konkret begrundet i de konkrete overenskomstforhold, og at der skal noget særligt til for at anse retten til betalt spisepause for en fælles forudsætning for overenskomstforholdet. Det er værd at bemærke sig, at arbejds- og overenskomstforholdene for journalister var fremme i DR-sagen, men ikke blev tillagt afgørende betydning for fortolkningen af overenskomsten. I modsætning til DR har Landbrugsmedierne forud for denne sags opståen udtrykkeligt tilkendegivet, at man anså den betalte spisepause for et vilkår, der faldt uden for overenskomstens ramme, hvilket Dansk Journalistforbund må anses for at have været enig i, idet man ikke i protokollatet for overenskomstforhandlingerne i 2014 inddrog retten til betalt frokost som en del af det samlede overenskomstresultat.

Der er således i denne sag ikke konkrete holdepunkter for at antage, at retten til betalt spisepause er blevet en del af overenskomstforholdet. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2014 tilkendegav Landbrugsmedierne utvetydigt, at man ikke anså ordningen for et overenskomstanliggende, men derimod for en kutyme, som man var berettiget til og agtede at opsiges. Det var således ikke en væsentlig og kendelig forudsætning for Dansk Journalistforbund, at det samlede resultat for overenskomstfornyelsen indebar, at man ikke senere afskaffede den betalte frokost, og det fremgår da heller ikke af protokollatet fra forhandlingen, at Dansk Journalistforbunds accept heraf var betinget af, at ordningen med betalt frokost ikke blev opsagt, eller at der skulle være givet noget bindende tilsagn om bevarelse af ordningen.

Landbrugsmediernes subsidiære påstand er nedlagt for det tilfælde, at voldgiftsretten giver Landbrugsmedierne medhold i, at kutymen kan opsiges, men at det kun kan ske til udløb af en overenskomstperiode. Under alle omstændigheder har Landbrugsmedierne sat opsigelsen i bero over for samtlige medarbejdergrupper og har tilkendegivet, at man ikke vil iværksætte bortfaldet af ordningen med betalt frokost på et tidligere tidspunkt end en måned efter kendelse i nærværende sag.

Landbrugsmedierne skal derfor have medhold i sin principale eller subsidiære påstand og frifindes for Dansk Journalistforbunds påstande.

7. Voldgiftsrettens begrundelse og resultat

Da der blandt de partsudpegede medlemmer af voldgiftsretten ikke har kunnet opnås enighed om en afgørelse, træffes denne af opmanden, der udtaler følgende:

Hovedspørgsmålet i sagen er, om arbejdstidsbestemmelsen i § 5 i den mellem parterne indgåede overenskomst skal forstås således, at den angivne arbejdstid omfatter indtil en halv times spisepause, hvor journalisterne skal være til rådighed for Landbrugsmedierne, når ordlyden af overenskomsten blot taler om "arbejdstid" uden omtale af mødetidspunkter eller pauser.

Ved vurderingen heraf lægges det til grund, at den første overenskomst mellem Dansk Journalistforbund og Landbrugsmedierne (Landsbladet) blev indgået ikke senere end i 1964, og at journalisterne på Landbrugsmedierne - i overensstemmelse med vilkårene for journalister på dagbladene generelt - altid har haft ret til betalt spisepause som en del af den overenskomstfastsatte månedlige eller ugentlige arbejdstid.

Efter de afgivne forklaringer lægges det endvidere til grund, at spisepause er noget, som journalisterne altid har holdt, når arbejdet giver mulighed herfor. Deres rådighedsforpligtelse som journalister på Landbrugsmedierne i dag udmønter sig forskelligt afhængigt af, om de arbejder "i marken" eller på kontoret, men den er for alle journalisterne reel således at forstå, at de tilrettelægger deres frokostpause efter arbejdet og må være indstillet på at få den udskudt, afkortet eller aflyst, såfremt arbejdet tilsiger dette.

Den i § 5 angivne arbejdstid danner grundlag for journalisternes ret til afspadsring og – indtil 2014 – tillige overarbejdsbetaling efter overenskomstens arbejdstidsbestemmelse.

Henset til forskellen i indholdet af arbejdstidsbestemmelsen i § 6 fra overenskomsten i 1965 til den tilsvarende bestemmelse i § 5 fra 2014 må bestemmelsen gennem årene have været forhandlet også indholdsmæssigt, herunder med hensyn til arbejdstidens længde og retten til afspadsering, uden at dette har givet anledning til, at spørgsmålet om den betalte frokostpause, som har været kendt, er blevet inddraget i forhandlingerne.

Under overenskomstforhandlingerne i 2014 blev spørgsmålet om betalt frokostpause berørt for første gang, idet Landbrugsmedierne tilkendegav i forbindelse med fremsættelsen af deres ønsker til overenskomst 2014-2017, at retten til betalt frokost ville blive opsagt, medmindre andet aftales. Det må på ovenstående baggrund have stået Landbrugsmedierne klart, at det beskrevne udgangspunkt om, at der var tale om en sædvane, der kunne opsiges ensidigt, og ikke et overenskomstanliggende, kunne være tvivlsomt, og at vendingen ”medmindre andet aftales” kunne forstås som et oplæg til forhandling af retten til betalt frokostpause som led i forhandlingerne af arbejdsgiverens krav til overenskomsten om ændring af arbejdstidsbestemmelsen.

Om forløbet af overenskomstforhandlingerne i 2014 har Henrik Lisberg og Henrik Justesen forklaret, at de ikke har nogen erindring om, at spørgsmålet blev forhandlet. Christian Dølpher, Lotte Haubroe og Morten Thomsen har samstemmende forklaret, at spørgsmålet om afskaffelse af den betalte spisepause indgik i forhandlingerne om arbejdstidsbestemmelsen, og at det fra ledelsens side også mundtligt blev tilkendegivet, at man ikke ville opsiges retten til betalt frokostpause, hvis der fandtes en tilfredsstillende løsning vedrørende arbejdstiden. Disse forklaringer støttes af den orientering til journalisterne på Landbrugsmedierne, som blev udarbejdet umiddelbart efter møderne den 28. april og 30. april 2014. Efter indholdet af mailen af 30. april 2014 om punktet ”arbejdstid”, der ikke er blevet bestridt, fik Landbrugsmedierne opfyldt alle deres (reviderede) krav til ændringer i arbejdstiden, herunder afskaffelse af retten til overarbejdsbetaling og genetillæg og ændring af afspadseringsfaktoren fra 2:1 til 1:1., uden at der fra Landbrugsmediernes side blev taget forbehold for på et senere tidspunkt ensidigt at opsiges retten til betalt frokostpause.

I hvert fald under disse omstændigheder findes retten til betalt frokostpause at være en del af parternes overenskomst, således at Landbrugsmedierne ikke var berettiget til at opsiges den ensidigt som sket.

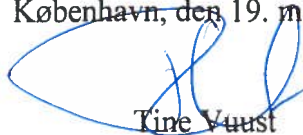
Som følge heraf tages klagerens påstand A til følge.

T h i b e s t e m m e s:

Landbrugsmedierne skal anerkende, at § 5 i parternes overenskomst skal forstås således, at den deri angivne arbejdstid på 37 timer inkluderer en ½ times daglig betalt spisepause.

Hver af parterne bærer deres omkostninger og betaler halvdelen af opmandens honorar.

København, den 19. maj 2017

Tine Vuust